

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 530-1908)

Originalt emne

Skole- og Undervisningsvæsen

Skole- og Undervisningsvæsen/Skole- og Undervisningsvæsen i Almindelighed

Uddrag fra byrådsmødet den 25. marts 1909 - side 6

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 530-1908)

Til Erklæring forelaa en til Kultusministeriet indsendt Klage fra tidligere Medlem af Skolekommissionen Overlærer Lorentzen over, at en Del af de betalende Borgerskolers Klasser undervises om Eftermiddagen i den gamle Skole paa Vestergade.

Fra Skoleudvalget forelaa følgende Erklæring:

"Da Ministeriet i Sommeren 1907 ønskede Meddelelse om, hvad man agtede at gøre i Tilfælde af Pladsmangel, svarede Byraadet efter Skoleudvalgets Forslag, at man vilde anbringe de af Betalingsskolens Klasser, som der ikke var Plads til i Skolerne selv, i den gamle Borgerskole paa Vestergade. Naar en saadan Anbringelse nu er sket, saa er det altsaa med Ministeriets Vidende og Sanktion.

Hvad Eftermiddagsskolegang angaar, skal man gøre opmærksom paa, at Skoleplanen intet indeholder om, paa hvilken Tid Klasserne - enten i Betalings- eller Friskolerne - skal gaa i Skole.

Hvad endelig Beskaffenheden af Skolelokalerne paa Vestergade angaar, saa er de naturligvis ikke saa tidssvarende som de Skolelokaler, Byen i de sidste 25 Aar har ladet indrette, men under de forhaandenværende Forhold kan de dog sikkert betegnes som ikke daarlige, hvad ogsaa bemærkes i Overlærer Lorentzens Skrivelse.

Imidlertid indser Skoleudvalget godt, at de omtalte Forhold er alt andet end gode, men det maa paa den anden Side hævdes, at det paa ingen Maade er Skyld i dem. Der er fra Udvalget, inden Skoleplanen i 1907 approberedes, fremkommet 2 forskellige Forslag, hvorved den nuværende Nødstilstand vilde være undgaaet, men begge forkastedes af Byraadet. I 1908 har man atter gjort opmærksom paa det uholdbare i Skolevæsenets Forhold, men heller ikke da opnaaedes nogen Ændring.

Skoleudvalget ser da ingen anden Udvej end at benytte de givne Forhold saa godt det formaar, indtil den ny Skole, som er under Opførelse skaffer, flere Lokaler, og indtil den Revision af Skoleplanen, som forestaar, kan bringe en blivende Ordning."

Jakob Jensen forelagde Skoleudvalgets Erklæring og betoned, at Skolevæsenet blev administreret i fuld Overensstemmelse med Byraadets af Ministeriet approberede Vedtagelse. Inden Sagen kom for Byraadet, burde den have passeret Skolekommissionen, men da det nuværende Byraad snart skulde skilles, var Udvalget efter et af dets Medlemmers Ønske gaaet den Vej nu at forelægge Sagen for Byraadet. Inden Erklæringen afgik til Ministeriet, burde Skolekommissionen dog have Lejlighed til at udtale sig.

Müller var kaldt frem af Overlærer Lorentzens Paastand om, at de nuværende Forhold ikke syntes at være loyal Opfyldelse af Ministeriets Paabud, og om at de betalende Skolers Eksistens var truet af Ordningen. Den sidste Paastands Rigtighed skulde han gerne indrømme, men den første maatte han protestere imod. Der klagedes over, at en Del af Betalingsskolens Klasser undervistes i Skolen paa Vestergade, og at de havde Undervisningstid om Eftermiddagen i Stedet for om Formiddagen. Vel var det ikke fuldt ud heldigt, at nogle Klasser udskiltes fra Hovedskolen, men naar Overlærer Lorentzen skrev, at det var umuligt paa heldig Maade at arbejde under saadanne Forhold, maatte der protesteres, for saadanne Tilstande havde været raadende for de almindelige Borgerskolers Vedkommende siden 1897. Den af Taleren ledede Skole havde til Tider haft 20 Klasser ude i Byen endda paa tre forskellige Steder, men han maatte bestemt paa vedkommende Læreres Vegne protestere imod, at de paagældende Børn ikke skulde være blevet undervist lige saa godt som Børnene i Hovedskolen. Der var saaledes absolut ingen Grund for Hr. Lorentzen til at omtale de Børn, der gik i Skolen paa Vestergade, som stakkels forvildede Fugle, ligesom der absolut heller ikke var Grund til at tale om Mangel paa Loyalitet overfor Ministeriet. Selvfølgelig var Lokalerne ikke saa gode, som ønskeligt var, men det var Nøden, der havde fremtvunget deres Benyttelse, og ikke Skoleudvalget,

som flere Gange havde stillet Forslag til en bedre Ordning, og endelig havde Taleren for en 2-3 Aar siden foreslaaet, at anskaffe Skolepavilloner, men Forslaget var blevet forkastet med alle Stemmer mod 3 med den Motivering, at den Vej vilde være for dyr. Ligeledes havde Byraadet forkastet Talerens Forslag om Tilbygninger til Betalingsskolerne; var disse Tilbygninger blevet bevilget, vilde Lokalemangelen ikke være indtruffet. Naar man vilde have en udvidet Skole, maatte man tage Konsekvenserne og skaffe de nødvendige Lokaler; det havde man ikke gjort, og derfor maatte vedkommende tage Ansvar. Forøvrigt herskede der Lokalemangel i alle Landets Købstæder, ja overalt hvor der fandtes et moderne Skolevæsen; i København havde man saaledes anskaffet 23 Skolepavilloner. Selv naar den Skole, der nu var under Opførelse, blev færdig, vilde den permanente Lokalemangel ikke være afhjulpet. Man havde bebrejdet Taleren, at han som Medlem af Skoleudvalget havde været for flot, men han var overbevist om, at det ny Medlem af Udvalget vilde møde samme Kritik; det var nemlig ikke Skoleudvalget, men Tiden, der stillede Kravene, og dem kom man ikke udenom.

Mikael Johansen vilde ikke give Skoleudvalget Attest for at have været fuldt ud loyal overfor Ministeriets Paabud. Det forekom ham, at Overlærer Lorentzens Klage var holdt i meget høflige Former, og han maatte som Medlem af Skolekommissionen give Hr. Lorentzen Ret angaaende de paatalte Punkter. Det kunde ikke nægtes, at Skoleudvalgets Flertal havde haft til Hensigt at spænde Ben for Betalingsskolerne. Det værste var, at det var de smaa Børn, der blev sendt ned paa Vestergade, skønt det syntes naturligt, om de større Børn fra Mellemaskolen kom til at gaa der. Han beklagede meget, at Overlærer Lorentzen, der var et udmærket dygtigt Skolekommissionsmedlem, ikke mere var Medlem af Skolekommissionen.

Simonsen kunde ikke se, at der kunde være Tale om nogen illoyal Opfyldelse af Ministeriets Krav. Den Kalamitet, man nu var i, skyldtes ikke Socialdemokraterne i Byraadet, men de Medlemmer, der saa stejlt havde holdt paa Betalingsskolen, hvis Ophævelse var den eneste Redning. Det var i høj Grad mærkeligt at se, hvor skarpt Hr. Lorentzen udtalte sig imod den nuværende Ordning, da netop Hr. Lorentsen havde været en af de ivrigste til at modarbejde de Forslag, der tilsigtede rolige Forhold. Hvis Forslaget om Standsning af Indskrivningen til Betalingsskolerne var blevet approberet af Ministeriet, vilde man have haft rolige Forhold; men det Spørgsmaal kom man vel nok over i den kommende Byraadsperiode. Betalingsskolerne havde overlevet sig selv og var altfor dyre, og de almindelige Borgerskoler vilde inden længe byde en lige saa fyldig og god

Undervisning som de. Forøvrigt forelaa der aldeles ikke noget Paabud fra Ministeriet om at opretholde Betalingsskolen, saaledes som Overlærer Lorentzen syntes at formene, og det, at saavel Skolekommissionens som Byraadets Formand støttede Forslaget om Standsning af Indskrivningen til Betalingsskolerne, maatte dog være et Bevis for, at Standsningen var nødvendig. Ministeriets Motivering til at nægte Standsningen var da ogsaa kun, at det vilde vente, til Skoleplanen skulde revideres i 1910. Til den Tid vilde Vedtagelsen utvivlsomt blive gentaget, og Ministeriet vilde sikkert give sin Sanktion. Der kunde nok være Anledning til at knytte en Del Bemærkninger til Hr. Lorentzens Fremstilling af, hvorledes Børnene blev behandlet, idet Taleren troede at kunne sige, at Betalingsskolens Børn ikke led mere Uskel, end der kunde hændes for Friskolernes Børn, og kunde de mindre velstillede Folks Børn søge den gamle Skole om Eftermiddagen, saa kunde de andre ogsaa.

Jakob Jensen havde helst ønsket Sagen afsluttet med Hr. Müllers Bemærkninger, men blev tvunget frem af Hr. Mikael Johansens Udtalelser. Han maatte bestemt tilbagevise Beskyldningen om Illoyalitet overfor Ministeriet. Skylden for Forholdene laa hos de 9 Højremænd, der vedtog, at Mellemskolens Børn skulde undervises i Skolen i Christiansgade. Socialdemokraterne havde gerne set Mellemskoler ved de almindelige Borgerskoler, men gik ind paa den vedtagne af Ministeriet forlangte Ordning. Klasseværelserne i Skolen paa Vestergade passede desuden bedst for Smaabørn; de var selvfølgelig ikke som Nutidens Klasser, men brugtes da ogsaa kun som Hjælpelokaler. Hvis Indskrivningen til Betalingsskolerne var blevet standset, vilde man nu ikke have haft Pladmangel, Det var rigtigt nok, som Hr. Lorentzen sagde, at Betalingsskolen blev truet af Mellemskolen, men Hr. Lorentzen havde alligevel opfattet Forholdet forkert, idet Sagen var, at der meldte sig færre og færre til Betalingsskolerne, eftersom de almindelige Borgerskoler nu var paa en saadan Højde, at Folk ikke følte Trang til at sætte deres Børn i Betalingsskolerne. Betalingsskolerne forsvandt altsaa ikke, fordi de blev negligerede. Taleren vilde nødig ind paa at omtale Overlærer Lorentzens Dygtighed som Medlem af Skolekommissionen. Ved et dygtigt Kommissionsmedlem forstod Taleren et Medlem, der kom med Forslag til Forbedringer og Fremskridt, men saadanne var Hr. Lorentzen aldrig fremkommet med.

Formanden anmodede Hr. Jakob Jensen om ikke at komme for langt ind paa Omtalen af Skolekommissionens indre Forhold.

Jakob Jensen mente, at Formanden i saa Fald burde have standset Hr. Mikael Johansen.

Formanden kunde dog ikke godt hindre nogen i at rose en Mand.

Jakob Jensen forekom det, at Overlærer Lorentzens Skrivelse tydede paa, at Hr. Lorentzen var nervøs. Det vilde være bedre, om Hr. Lorentzen fik en Ferie.

Samuelson havde med Interesse hørt Hr. Müllers Udtalelser, som Socialdemokraterne for de 9/10 kunde slutte sig til. Overlærer Lorentzens Skrivelse var misvisende paa en Mængde Punkter. Han haabede, det kommende Byraad vilde naa til Enhedsskolens fulde Gennemførelse og dermed til Betalingsskolens Ophævelse. Skolen havde stedse været det store Stridsspørgsmaal i Byraadet, men de Penge, der var blevet anvendt til Skolevæsenet, var sikkert givet godt ud. Man skyldte sikkert det nuværende Skoleudvalg en Tak, for hvad det havde gjort, og Taleren vilde særlig adressere denne Tak til Hr. Müller, der nu forlod Raadet.

Müller maatte protestere imod at skulde have været med til at spænde Ben for Betalingsskolen og henviste til, hvorledes han i Mødet den 1.

Novbr. 1906 havde sluttet sig til den Del af Skolekommissionen, som ønskede at bevare Betalingsskolen. Denne havde endnu en Mission, skønt den Tid nok kunde tænkes, da dens Mission var endt, nemlig naar de almindelige Borgerskoler var naaet til samme Standpunkt som Betalingsskolerne, der dog endnu ikke havde overlevet sig selv. Det var af Undervisningsgrunde, at de smaa Børn henvistes til Skolegang om Eftermiddagen. Mellemskolen krævede nemlig et meget stort Undervisningsapparat, og der maatte altsaa anskaffes Dubletter, hvis en Del af Mellemskolens Elever skulde benytte Skolen i Vestergade. Han skulde gerne indrømme, at Eftermiddagsskole var værre for Betalingsskolens smaa Børn end for de almindelige Borgerskoler, da Betalingsskolens Børn gennemgaaende havde længere Skolevej.

Mikael Johansen anerkendte gerne Hr. Jakob Jensens store Interesse, og Kærlighed til Skolesagen, men ansaa det for givet, at hverken Hr. Jakob Jensen eller hans Partifæller elskede Betalingsskolen. Han kunde ligeledes anerkende, at Betalingsskolen blev mere overflødig, efterhaanden som de almindelige Borgerskoler højnedes; men saalænge man havde Betalingsskolen, maatte den dog nyde samme Ret som de andre Skoler. Han vilde sætte Pris paa, om Hr. Samuelson vilde oplyse, hvilke Meningsløsheder der fandtes i Overlærer Lorentzens Skrivelse; han havde nemlig ingen fundet.

Simonsen troede sikkert, at Betalingsskolen havde overlevet sig selv, og var ikke imponeret af Tilgangen til den, da det dog skulde være mærkeligt, om der ikke i en By af Aarhus Størrelse skulde være et Par Hundrede Forældre, der gerne vilde prale med, at deres Børn gik i Betalingsskole.

Han skulde indrømme, at Hr. Müller havde kæmpet mod Socialdemokraterne i Byraadet af bedste Evne, men naar Hr. Müller nu fulgte med, da det viste sig, at han ikke kunde faa sin Vilje, kunde man forhaabentlig altid paaregne Hr. Müllers værdifulde Støtte. Hvert eneste Skridt fremad, Skolevæsenet havde taget de sidste Aar, var vundet ved Kamp.

Nørgaard forekom det, at hele Diskussionen var ørkesløs, men syntes dog, der var faldet visse Bemærkninger, som ikke skulde staa uimodsagt. Man havde næppe Lov til at bedømme en Modstander saaledes, som man fra flere Sider i Dag havde bedømt Hr. Lorentzen. Enhver talte vel ud fra sit Syn paa Skolevæsenet, men Hr. Lorentzens Synspunkt maatte vel ogsaa være berettiget, saa længe man ikke ansaa den almindelige Borgerskole for saa god som den burde være. Alle Raadets Medlemmer var vist besjælet af at gøre Skolen saa god som mulig, men derfor behøvede man dog ikke alle at følge Hr. Müller i enhver Henseende. Fremskridtene maatte gaa med Lempe, og det økonomiske Moment maatte ogsaa tages i Betragtning. Det havde i sin Tid glædet ham, at saa mange indsaa, at Pavillonssystemet ikke svarede til Byens økonomiske Evne, og han haabede ikke, at Tanken nogen Sinde mere kom frem, saaledes at Skatten i alt for høj Grad skulde blive bebyrdet med Skoleudgifterne.

Formanden anbefalede at slutte sig til Skoleudvalgets Erklæring.

Samuelson paaviste, hvor meningsløst Hr. Lorentzens Omtale af Børnene som stakkels forvildede Fugle var, og hvor misvisende Hr. Lorentzens Fremstilling var af Byraadets Stilling overfor Ministeriet.

Jakob Jensen gjorde gældende, at den Maade, han havde forelagt Sagen paa, var saaledes, at man kunde have undgaaet at omtale Hr. Lorentzen. Skrivelsen hvilede ikke paa noget som helst fornuftigt Grundlag, men var meningsløs fra Ende til anden. Det, Hr. Lorentzen nu klagede over, havde han intet haft at sige til, da det kun gjaldt for de almindelige Borgerskole Børn. Man var nu naaet til at kunne se, hvorledes Mellemskolen kvalte Betalingsskolen, og hvorledes Børnene fra Friskolerne udmærket godt kunde modtage Mellemskolens Undervisning. Der meldte sig langt flere til Mellemskolen fra Friskolerne end fra Betalingsskolerne, saa den Tid var vel snart inde, da man kunde gaa

over til at oprette Mellem-skoler ved de almindelige Borgerskoler. Naar den kommende Undervisningsplan gik ud i Livet, var vort Skolevæsen paa en saadan Højde, at man i det væsentlige kunde være tilfreds dermed.

Müller havde ikke, saaledes som Hr. Simonsen lod til at mene, ladet sig slæbe med, men var maaltbevidst gaaet med til de Forslag, han ansaa for rigtige. Naar Hr. Nørsgaard bebrejdede ham, at han vilde for rask frem, maatte han protestere, og hans Nej maatte vel være lige saa godt som Hr. Nørsgaards Ja. Det havde aldrig været hans Agt, at Aarhus skulde gennemføre Pavillonsystemet, men kun, at man i sin Tid skulde have anskaffet nogle transportable Pavilloner, der kunde bruges, hvor der trængtes til Lokaler. Han takkede Hr. Samuelson for de velvillige Ord, som han ganske vist vilde have været lidt betænkelig ved, dersom ikke Hr. Simonsens Udtalelser, der ikke var slet saa højt oppe, havde trøstet ham.

Mikael Johansen hævdede, at Byen havde Forpligtelse til at sørge ordentlig for Betalingsskolerne, saa længe man havde dem. Da hele Raadet var gaaet med til ethvert Fremskridt paa Skolevæsenets Omraade, og da Forslagene om alle de store Udgifter var gaaet glat igennem, gad han nok vide, hvilke Kampe det var, Hr. Simonsen talte om. Han kunde ikke slutte sig til Udvalgets Erklæring, som han vilde anbefale Byraadet at stemme imod.

Filténborg fastslog, at Diskussionen viste, at Betalingsskolens Dage snart var talt, og at den levede under ublide Kaar. Saa længe Friskolerne ikke var paa samme Højde som Betalingsskolen, og saa længe der til denne meldte sig langt flere Elever, end den havde Plads til, skulde man dog overveje to Gange, inden man besluttede at nedlægge den.

Jakob Jensen takkede Hr. Filténborg for Paamindelsen om, at Friskolerne endnu havde lidt at naa. Enten maatte Medlemmerne tiltræde Skoleudvalgets Erklæring eller stille Forslag om en anden.

Simonsen skulde med Hensyn til stedfundne Kampe erindre Hr. Mikael Johansen om, at Højremedlemmer af Skolekommissionen mindst tre Gange demonstrativt havde forladt denne i Vrede; Hr. Johansen kendte vist det ene af disse Medlemmer.

Det vedtoges at inhente Skolekommissionens Erklæring, dog med den Bemærkning at Byraadet i det hele kan henholde sig til Skoleudvalgets Erklæring. (Vedtaget med 9 Stemmer mod 7).